

Handläggare:
Anders Stjernberg

1996-10-25

Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer	
Ink.	1996 -11- 2 8
Dnr.	310-6427-1996
221-4713-96	

Byggnadsminnesförklaring av Ulvön 11:1, Ulvö gamla kapell, Nätra församling, Örnsköldsviks kommun

Fråga om byggnadsminnesförklaring av ovan rubricerade fastighet väcktes 1976-05-18 av Riksantikvarieämbetet.

Fastighetsägaren har 1996-06-19 lämnat sitt godkännande av byggnadsminnesförklaringen.

Byggnadsnämnden, Örnsköldsviks kommun, lämnade sitt godkännande redan 1976-07-16 enligt beslut 1976-07-01. Detta sändes till Riksantikvarieämbetet, som överförde beslutet till länsstyrelsen den 22 september samma år.

SKYDDSFÖRESKRIFTER

1. Kapellbyggnaden samt intilliggande klockbock får inte rivas, flyttas eller till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras.
2. I kapellbyggnaden får ingrepp inte göras i stomme, ursprunglig planlösning eller äldre fast inredning.
3. Kapellbyggnaden och klockbocken skall underhållas så att de inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras med traditionella byggnadsmaterial och metoder på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
4. Målningar i kapellinteriören skall underhållas med konserveringsteknisk sakkunskap så att deras karaktär inte förvanskas eller det kulturhistoriska värdet minskar.
5. Det på situationsplanen med särskild linje markerade området skall hållas i ett sådant skick att dess utseende och karaktär inte förvanskas. Kapelltomten skall omgärdas av staket med traditionell utformning. Se bilaga 1.

HISTORIK OCH BESKRIVNING

Ulvön koloniserades av Gävlefiskarna, som sedan 1400-talet hade fiskerättigheterna utmed norrlandskusten givna av kungen mot en årlig skatteavgift. Ulvön hade en utmärkt naturlig hamn och blev en av Gävlefiskarnas huvudstationer vid Ångermanlandskusten. Här byggde de upp sina sommarvisten med sjöbodrar, båthus och kokhus (boningshus) i anslutning till den naturliga hamnbassängen. Varje vår kom de med sina familjer, boskap och förnödenheter. De fiskade och fångade säl, skötte om sin boskap och handlade med salt och andra varor som var begärliga för bönderna utmed kusten. På hösten återvände de till Gävle. När de fann detta ambuleraende boende för ansträngande och bosatte sig för gott på ön är okänt.

Ulvö gamla kapell uppfördes år 1622, då på annan plats än den nuvarande. Troligen flyttades kapellet till nuvarande läge mitt i fiskeläget på 1710-talet eftersom målningarna interiört dateras till 1719. Begravningsplatsen strax intill i söder invigdes av kyrkoherden i Nätra år 1745. Kapellet, som idag ligger i svag söderslutning med den nya kyrkan högre upp i norr och bostadshus i alla väderstreck, utgörs av ett enkelt långhus med rakslutet kor med en grund av hörnstenar och senare kompletterad kallmur, en liggstomme i sidobilat timmer med utvändig stående bred lockpanel, troligen från 1700-talet, samt sadeltak belagt med spån, som senast lades om 1988. I väster finns ett mindre, senare tillbyggt, vapenhus i resvirke, utvändigt klätt med stående lockpanel samt ett sadeltak, likaledes belagt med spån. Hela kapellet är rödmålat med slamfärg. Kapellbyggnadens yttermått är 10, 3x7, 2 m och höjden är 5, 3 m tillnocken.

Till vapenhuset finns en enkel pardörr och in till långhuset en kraftig pilpanelad gångdörr på vars insida en målad inskription bl a säger följande: "Detta Cappell uppsattes 1622 och målat 1719...Roland Johansson Öberg...". Byggnaden har sammanlagt 5 fönster, 2 på vardera långsidan och 1 ovanför altaret i öster. Fönstren är tätspröjsade och infattade med bly. Korfönstret förstörades i samband med inrättandet av norra långsidans fönster år 1839.

Interiört representerar kapellet 1700-talets ideal vad gäller den fasta bänkinredningen med marmoreringar på fasaden och de figurativa målningarna på väggar och tak. Målningarna, som är mycket välbevarade, utfördes alltså av Roland Johansson Öberg år 1719, och visar uteslutande bibliska motiv med en naivistisk, folklig prägel. De är utförda i limfärg som bonader löpande runt väggarna, varje scen åtskiljd av kolonetter med tydligt markerade baser och kapitäl. Upp till avgränsas målningarna mot taket av en textbård med citat hämtade från olika bibelställen samt en stiliserad bladranka. Ned till avslutas väggen med en numera här och var defekt draperimålning. Färgskalan är mättad i brunt, rött, blått, svart och lättas med gult mot stockarnas vita grundstrykning. Roland Johansson Öbergs teknik kännetecknas av en planhet och perspektivlöshet, som den har gemensam med bondmåleriet i södra Norrland. Hans gestalter saknar helt kroppslighet och ansiktena är schablonmässigt utförda. Johansson Öberg har däremot lagt ned mycken möda på klädedräkternas utformning och deras detaljer. Målningarna konserverades under 1960-talet.

Kapellets predikstol är av 1600-talstyp med påverkan från renässansen. Den förvär-

vades från Vibyggerå församling år 1753.

Till kapellet hör också en klockstapel placerad strax söder om detsamma. Stapeln består av resta stolpar och tvärsträvor samt krönes av ett mindre sadeltak belagt med spån, senast 1990. I stapeln hänger en klocka med inskriptionen "För Ulve kapel är tänna klåka omgjuten af Eric Hillström i Gefle Åhr 1758".

Kring kapellet, klockstapeln och begravningsplatsen löper ett pinnstaket med en markerad huvudentré i form av en portal i väster.

Då Ulvöns befolkning växte kraftigt under 1800-talet byggde församlingen en ny kyrka norr om det gamla kapellet. Rivningstillstånd beviljades 1888 för det gamla kapellet, men vid Oscar den II:s besök 1890 skänkte kungen en grundplåt på 200 riksdaler för dess bevarande. Västernorrlands museisällskap i Härnösand inköpte därefter kapellet av hamnlaget och idag förvaltas det av Stiftelsen Läns museet-Västernorrland.

BESLUT

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1§ kulturminneslagen fastigheten Ulvön 11:1, Ulvö gamla kapell, Nätra församling, Örnsköldsviks kommun, för byggnadsminne och meddelar enligt 2§ samma lag skyddsföreskrifter enligt ovan.

Länsstyrelsen lämnar råd och anvisningar för byggnadens underhåll. Även Läns-museet-Västernorrland kan rådfrågas.

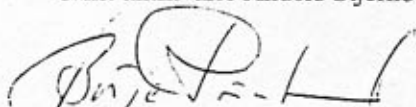
Om särskilda skäl finns får länsstyrelsen enligt 3 kap 14§ kulturminneslagen lämna tillstånd till ändring av byggnadsminne.

Enligt 3 kap 21§ kulturminneslagen gäller detta beslut omedelbart även om det överklagas.

Detta beslut kan enligt 3 kap 19 § överklagas hos kammarrätten. Hur man överklagar framgår av bilaga 2.

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I beslutet deltog landshövding Börje Hörnlund jämte ledamöterna Stig Andersson, Ingvar Byström, Anders Kempe, Kerstin Kristiansson, Elisabeth Lassen, Åsa Möller, Elvy Söderström, Jan-Erik Ågren, Sten-Olov Öberg och Anders Östrand; samt suppleanterna Hjördis Höglund och Inger Svanberg.

I den slutliga handläggningen deltog även länsråd Leif Byman, länsarkitekt Mats Henriksson, chefsjurist Håkan Englund, länsantikvarie Inger Liliequist, föredragande, samt antikvarie Anders Stjernberg.

Börje Hörnlund
landshövding

Inger Liliequist
kulturmiljöenheten

Kopia till:

Riksantikvarieämbetet, kulturmiljöavdelningen
Länsmuseet-Västernorrland
Kulturnämnden, Örnsköldsviks kommun
Byggnadsnämnden, Örnsköldsviks kommun
PE
RäE, jur sek

För åtgärder enligt 3 kap 8§ kulturminneslagen

Inskrivningsmyndigheten vid Örnsköldsviks tingsrätt, Box 304, 891 27 Örnsköldsvik
Överlantmätarmyndigheten i Västernorrlands län, Box 154, 871 23 Härnösand

N
↑

